

LIETUVOS TSR DUONOS IR PYRAGO BEI MILTINĖS KONDITERIJOS GAMYBOS IŠDĖSTYMO IR GYVENTOJŲ IŠSIDĖSTYMO TARPUSAVIO PRIKLAUSOMYBĖ

V. CIBUTAVICIENĖ, R. PRUNSKUTĖ

Svarbiausias vienuoliktojo penkmečio uždavinys — toliau kelti tarybinių žmonių gerovę. Pramonės gamybos vystymo, jos išdėstymo klausimų sprendimas tiesiogiai priklauso nuo gyventojų skaičiaus, jų išsidėstymo ir struktūros. Tarp gyventojų ir gamybos išdėstymo yra glaudi abipusė priklausomybė. Gyventojų išsidėstymas, palyginti su materialinės gamybos išdėstymu, yra labiau konservatyvus, susiklostęs per ilgą istorinį laikotarpį. Tačiau pramonės gamybos išdėstymas veikia gyventojų išsidėstymą sukeldamas jų migraciją. Pramonės gamyba negali būti mechanškai paskirstyta šalies teritorijoje pagal gyventojų išsidėstymą, nes negalima ignoruoti ir kitų momentų — žaliavų bazės išsidėstymo, stambiųjų įmonių ekonominių pranašumų ir pan. Mažos gyvenvietės ir miestai negali sudaryti optimalių sąlygų stambiųjų, techniškai aprūpintų pramonės įmonių statybai ir išvystytam savitarpiskai susijusių kitų šakų kompleksui funkcionuoti.

Augant gyventojų materialiniam ir kultūriniam gyvenimo lygiui, didėja jų mobilumas, stiprėja stambiųjų miestų traukos įtaka priemiestinėms zonoms. Šis procesas turi tam tikrus apribojimus, t. y. teritorinius, ekologinius ir kt. Pernelyg stambūs miestai be privalumų turi ir trūkumų, susijusių su jų administraciniu valdymu, gyventojų aprūpinimu, transporto organizavimu, poilsio zonų kūrimu, aplinkos apsaugojimu nuo užterštumo ir pan. Todėl planingai reguliuojant pramonės ir gyventojų išsidėstymą siekiama maksimaliai įvertinti visus veiksnius, taip pat ir formuoti optimalaus dydžio miestus. Šiuo požiūriu pramonės išdėstymą galime laikyti gyventojų išsidėstymo poslinkių planingo reguliavimo priemone.

Gamybos ir gyventojų išdėstymo tarpusavio priklausomybės pobūdis priklauso nuo pramonės šakos ypatumų. Pramonėje galima išskirti šakų grupes, kurių išdėstymas priklauso nuo:

- a) žaliavų bazės, kuro ir energijos išteklių;
- b) darbo jėgos išteklių ir vartojimo rajonų.

Pastarojoje grupėje galima išskirti šakų grupes, kurių išdėstymo ryšys su gyventojų išsidėstymu yra skirtingo pobūdžio. Iš jų — šakas (prietaisų, radiotechnikos, elektronikos, naftos perdirbimo pramonė ir kt.), reikalaujančias daug darbo jėgos ir gaminančias produkciją didelei vartojimo zonai: respublikai, ekonominiam rajonui, visai šaliai, užsieniui. Šios grupės šakų išdėstymas yra vienas iš veiksnių gyventojų išdėstymo poslinkiams reguliuoti, t. y. pastačius stambiųjų įmonių, reikalaujančių daug darbo jėgos, atitinkamai išauga ir gyvenvietės dydis. Kitokio pobūdžio priklausomybė egzistuoja tarp gyventojų išsidėstymo ir pramonės šakų, gaminančių tiesiogiai gyventojų vartojimui skirtą netransportabilią produkciją. Prie šių pramonės šakų priklauso daugelis maisto pramonės šakų: mėsos, pieno, konditerijos, duonos ir t. t. Šių šakų išdėstymą, jų

įmonių dydį lemia produkcijos vartojimo zona ir apimtis. Vartojimo zona priklauso nuo tam tikros produkcijos transportabilumo, kitaip tariant, nuo galimybių toli transportuoti, ilgai saugoti, nuo pervežimo išlaidų dydžio, t. y. ekonominiu požiūriu tikslingo produkcijos pervežimo nuotolio. Produkcijos poreikį zonoje lemia du veiksniai: *gyventojų skaičius; vidutiniškai vieno gyventojų suvartojamos produkcijos dydis*, kuris savo ruožtu priklauso nuo gyventojų struktūros, jų paklausos pobūdžio, realiųjų pajamų dydžio ir t. t. Juo didesnis zonos gyventojų tankumas ir aukštesnis vartojimo lygis skaičiuojant vidutiniškai vienam gyventojui, tuo daugiau tos produkcijos reikia. Vadinasi, šioje vartojimo zonoje išdėstoma atitinkamai stambesnio masto gamyba vienoje didelėje arba keliuose smulkesnėse įmonėse, priklausomai nuo konkrečių sąlygų, kuromis tos įmonės statomos ir eksploatuojamos. Akivaizdi pramonės išdėstymo priklausomybė nuo gyventojų išsidėstymo išryškėja analizuojant kasdieninio vartojimo maisto produktų, kuriuos galima trumpai saugoti ir negalima toli transportuoti, gamybos išdėstymą. Sprendžiant gyventojų aprūpinimo maisto produktais problemą ir gerinant gamybos išdėstymą, vienas iš svarbiausių uždavinių yra likviduoti atskirų rajonų gyventojų aprūpinimo disproporcijas, kurias sąlygoja skirtingas vietinės gamybos išvystymo lygis. Prie tokių produktų priskirtini duonos ir pyrago gaminiai ir pagal gamybos technologiją bei vartojamąsias savybes jiems giminingi miltinės konditerijos gaminiai. Sie produktai (tortai, kekšai, pyragaičiai, vyniotiniai, biskvitai, pagerinti sausainiai ir kt.) dažniausiai skiriami vietiniam vartojimui, nes palyginti trumpas jų realizavimo laikas — nuo kelių valandų iki kelių dienų. Išimtį sudaro kai kurie miltinės konditerijos gaminiai, skirti ilgesniam saugojimui — tai tešlainiai, meduoliai, vafiliai. Pastarieji gaminami stambiuose cechuose ir realizuojami dideliu nuotoliu.

Mūsų respublikoje miltinės konditerijos gaminama daugiau negu suvartojama. Didelė jų dalis išvežama į RTFSR, Baltarusijos ir Ukrainos TSR, Lenkijos LR ir kt. Pavyzdžiui, sausainių išvežama net 25% jų gamybos apimties (4). Vadinasi, toje pat pramonės šakoje atskiros produkcijos rūšys pasižymi skirtingomis savybėmis ir vartojimo sąlygomis, kas lemia ir jų gamybos išdėstymą. Todėl, nagrinėjamu gyventojų ir gamybos išdėstymo tarpusavio priklausomybės aspektu, miltinės konditerijos gamyboje analizuojamos tik tos produkcijos rūšys, kurios skirtos vietiniam vartojimui. Toliau konkrečiai ir panagrinėsime šią priklausomybę mūsų respublikos pavyzdžiu, tyrimo objektu imant duonos ir miltinės konditerijos gamybą.

Duonos ir miltinės konditerijos gamyba respublikos miestuose pavaldi LTSR maisto pramonės ministerijai ir LTSR prekybos ministerijai, o rajonuose — Liekooopsąjungai. Bendras duonos pramonės įmonių skaičius respublikoje 61, o miltinės konditerijos — 188 cechai (iš jų 173 veikia prie valgyklų ir restoranų) (4).

Analizuojant duonos ir pyrago bei miltinės konditerijos išdėstymą, būtina remtis respublikos gyvenviečių grupavimu.

Administracinio atžvilgiu respublikos teritorijoje išskiriami: 11 respublikinio pavaldumo miestų (Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Siauliai, Panevėžys, Alytus, Kapsukas, miestai-kurortai — Druskininkai, Birštonas, Palanga, Neringa); 44 rajonai; 92 rajoninio pavaldumo miestai ir 22 miesto tipo gyvenvietės. Respublikos miestų sistemoje išskiriami stambūs ir dideli miestai (Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Siauliai, Panevėžys) ir vidutiniai miestai (Alytus); kai kurie iš jų yra administracinių rajonų centrai (3). Miesto vietą teritorijoje sąlygoja gyventojų skaičius, pramonės koncentravimas, socialinės infrastruktūros išvystymas. Priklausomai nuo miesto vykdomų funkcijų ir išvardintų veiksnų miestas daro atitinkamą įtaką supančiai teritorijai, jo aptarnavimo zonos dydžiui.

Stambesniuose miestuose, kur daugiau gyventojų, yra net kelios dešimtys įmonių ir cechų duonai ir miltinei konditerijai gaminti. Pavyzdžiui, Vilniuje yra 5 duonos gamyklos, priklausančios Vilniaus duonos pramonės gamybiniam susivienijimui ir net 41 konditerijos cechas, iš jų: 1 priklauso „Pergalės“ konditerijos fabrikui, 3 — Vilniaus duonos pramonės gamybiniam susivienijimui, 33 — Prekybos ministerijos sistemai ir 4 — Lietkoopsąjungai.

Gamybos išdėstymo atitikimą gyventojų išsidėstymui parodo produkcijos gamyba vidutiniškai vienam gyventojui (žr. 1 lentelę). Šis rodiklis respublikinio pavaldumo miestuose ir kurortuose yra kiek aukštesnis. Vargu ar galima sutikti su tuo, jog duonos mieste suvartojama daugiau negu kaime, todėl šiuos skirtumus reikia vertinti kritiškai. Pirmiausia, didelę dalį produkcijos miestų maisto pramonės įmonės išveža į rajonus, kuriuose vietinės gamybos gaminių trūksta. Antra, miestuose, be vietinių gyventojų, maisto produktus perka atvykstantys iš rajonų, kitų miestų ir respublikų gyventojai. Tai ypač būdinga kurortiniams miestams. Kaip rodo atlikti tyrimai, duonos suvartojimo lygis vienam gyventojui mieste yra mažesnis, o miltinės konditerijos šiek tiek didesnis. Tai susiję su skirtinga miestiečių ir kaimiečių vartojimo struktūra, jų materialiniu ir kultūriniu gyvenimo lygiu. Kaip matome iš lentelėje pateiktų duomenų, daugumoje miestų ir rajonų kasdieninio vartojimo produktų gamyba svyruoja apie atitinkamos gyvenviečių grupės vidurkį. Nukrypimai nuo šio vidurkio iš dalies paaiškinami objektyviomis priežastimis, skirtinga gyventojų struktūra, jų piniginių pajamų dydžiu.

Atskirai tenka atkreipti dėmesį į tuos rajonus, kurių centrai yra respublikinio pavaldumo miestai (Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Siauliai, Panevėžys ir kt.). Atskiro miesto ir rajono gamybos išvystymo lygio rodiklių apskaičiavimas čia yra sąlyginio pobūdžio, nes daugelis šių rajonų gyventojų produktus perka atitinkamuose miestuose. Todėl tikslingiau skaičiuoti bendrą rodiklį, t. y. sujungiant gyventojų skaičių ir gamybos apimtį miesto ir rajono mastu. Tokiu atveju gamybos išvystymo skirtumai kur kas mažesni ir realiau atspindi tikrą padėtį.

1 lentelė

Duonos ir pyrago bei miltinės konditerijos gamyba
vidutiniškai vienam gyventojui respublikos miestuose
ir rajonuose 1980 m.

	Respublikos miestai ir rajonai	Miesto gyventojų lyginamasis svoris (%)	Gamybos apimtis (t)		Gamybe vidutiniškai vienam gyventojui (kg)	
			duonos ir pyrago gaminiai	miltinės konditerijos gaminiai	duonos ir pyrago gaminiai	miltinės konditerijos gaminiai
<i>I. Respublikinio pavaldumo miestai.</i>						
1	Vilnius	100,0	67 520,0	4873,7	137,2	9,9
	x	84,1	67 520,0	5305,4	115,5	9,1
2	Kaunas	100,0	33 955,7	3491,8	90,1	9,3
	x	82,7	36 758,7	4074,2	80,7	8,9
3	Klaipėda	100,0	18 910,0	1950,2	106,4	11,0
	x	80,2	23 632,0	2557,8	106,5	11,5
4	Siauliai	100,0	11 941,0	1101,6	98,7	9,1
	x	70,4	15 987,0	1591,6	93,1	9,3
5	Panevėžys	100,0	14 357,0	901,5	138,0	8,7
	x	70,7	14 986,7	1004,2	101,8	6,8
6	Alytus	100,0	6470,0	*	112,7	*
	x	60,3	8296,6	717,1	87,1	7,5
7	Kapsukas	100,0	5023,3	*	126,2	*
	x	43,1	7270,6	541,3	78,7	5,9

	Respublikos miestai ir rajonai	Miesto gyventojų lyginamasis svoris (%)	Gamybos apimtis (t)		Gamyba vidutiniškai vienam gyventojui (kg)	
			duonos ir pyrago gaminiai	mlitinės konditerijos gaminiai	duonos ir pyrago gaminiai	mlitinės konditerijos gaminiai
<i>II. Miestai-kurortai</i>						
1	Druskininkai	100,0	2649,0	157,0	154,0	9,1
2	Palanga	100,0	3357,0	346,2	238,1	24,6
3	Neringa	100,0				
4	Birštonas	100,0				
<i>III. Rajonai</i>						
1	Akmenės	59,4	3948,0	318,5	98,7	8,0
2	Alytaus	9,9	1826,2	*	48,6	*
	xx	60,3	8296,6	717,1	87,1	7,5
3	Anykščių	31,9	4826,0	445,0	114,1	10,5
4	Biržų	43,7	5330,0	234,6	133,3	5,9
5	Ignalinos	40,6	3872,0	230,3	99,8	6,1
6	Jonavos	62,1	5489,8	278,3	116,1	5,9
7	Joniškio	41,1	3333,8	473,9	103,9	14,8
8	Jurbarko	30,7	2470,2	393,1	62,1	9,9
9	Kaišiadorių	39,9	4368,6	195,4	105,3	4,7
10	Kapsuko	25,0	2247,3	*	42,7	*
	xx	43,1	7270,6	541,3	78,7	5,9
11	Kauno	21,4	2803,0	582,4	28,5	7,4
12	Kelmės	30,8	4901,0	444,4	107,7	9,8
13	Kėdainių	44,7	5743,2	399,6	84,7	5,9
14	Klaipėdos	28,2	4722,0	607,6	107,3	13,8
15	Kretingos	45,0		385,4		9,2
16	Kupiškio	32,0	2939,0	209,2	115,3	8,2
17	Lazdijų	17,6	3580,3	183,8	94,7	4,9
18	Mažeikių	60,8	5470,0	403,0	109,0	8,1
19	Molėtų	18,3	3383,0	124,2	111,3	4,1
20	Pakruojo	23,0	3353,0	271,5	104,8	8,5
21	Panevėžio	7,4	629,7	102,7	14,5	2,4
22	Pasvalio	25,7	3207,0	145,0	83,3	3,8
23	Plungės	44,5	6005,2	639,6	112,7	12,1
24	Prienų	34,3	4264,6	288,4	106,3	7,2
25	Radviiliškio	43,7	4946,2	540,4	89,3	9,8
26	Raseinių	33,0	4695,1	711,6	96,8	14,7
27	Rokiškio	41,9	5652,1	389,1	118,2	8,1
28	Skuodo	27,9	3225,9	221,8	117,3	8,1
29	Sakių	24,5	3535,1	373,2	82,0	8,7
30	Sačkininkų	21,0	5088,0	220,8	117,5	5,1
31	Siaulių	26,7	4046,0	490,0	79,6	9,6
32	Silalės	13,9	2440,0	360,3	73,3	10,8
33	Silutės	37,2	6860,0	553,7	100,9	8,1
34	Sirvintų	24,8	3132,0	210,8	139,9	9,4
35	Svenčionių	51,2	6767,8	401,7	178,1	10,6
36	Tauragės	57,1	4714,3	410,5	93,0	8,1
37	Telšių	52,8	5545,0	519,0	98,5	9,2
38	Trakų	56,5		512,5		7,0
39	Ukmergės	52,1	4817,0	458,1	90,7	8,6
40	Utenos	53,7	3974,4	355,4	85,1	7,6
41	Varėnos	22,9	3307,0	178,6	80,9	4,4

	Respublikos miestai ir rajonai	Miesto gyventojų lyginamasis svoris (%)	Gamybos apimtys (t)		Gamyba vidutiniškai vienam gyventojui (kg)	
			duonos ir pyrago gaminiai	mlitinės konditerijos gaminiai	duonos ir pyrago gaminiai	mlitinės konditerijos gaminiai
42	Vilkaviškio	39,8	4236,0	555,9	80,1	10,5
43	Vilniaus	4,6	...	431,7		4,7
44	Zarasų	36,0	3983,1	236,6	142,3	8,5
Iš viso respublikoje						
	iš to skaičiaus:	62,1	357 214,6	29 568,0	104,1	8,6
respublikinio pavaldumo miestuose						
		100,0	146 236,0	12 822,0	120,2	10,5
rajonuose						
		41,3	210 978,6	16 746,0	95,2	7,6

x — respublikinio pavaldumo miestas su atitinkamu rajonu;

xx — rajonas su atitinkamu respublikinio pavaldumo miestu;

* — metodiniu požiūriu rodiklį apskaičiuoti netikslinga;

... — nėra duomenų.

Lentelė sudaryta remiantis Lietuvos TSR CSV gyventojų statistikos ir gyventojų apsaugos skyriaus, LTSR maisto pramonės ministerijos, LTSR prekybos ministerijos bei Lietkoopsąjungos duomenimis.

Kadangi įmonės dažniausiai statomos miestuose ir miesto tipo gyvenvietėse, o jų skaičius ir dydis priklauso nuo gyventojų skaičiaus tose gyvenvietėse, todėl, nagrinėjant gamybos rodiklį vidutiniškai vienam gyventojui rajonuose, galima pastebėti jo priklausomybę nuo rajono miesto gyventojų lyginamojo svorio. Pavyzdžiui, sugrupavę respublikos rajonus pagal gamybą vidutiniškai vienam gyventojui (žr. 2 ir 3 lenteles), matome, kad mlitinės konditerijos gamyba labiau išvystyta tuose rajonuose, kur didesnis miesto gyventojų lyginamasis svoris. Plačiau nagrinėjant šį klausimą, tektų išanalizuoti atskirų rajonų gamybos apimtį

2 lentelė

Lietuvos TSR rajonų grupavimas
pagal duonos ir pyrago gamybos lygį
vidutiniškai vienam gyventojui 1980 m.

Rajonų grupės* pagal gamybos apimtį (kg)		
iki 90	91—110	daugiau kaip 110
Alytaus	Akmenės	Anykščių
Jurbarko	Ignalinos	Biržų
Kapsuko	Joniškio	Jonavos
Kėdainių	Kaišiadorių	Kupiškio
Pasvalio	Kelmės	Molėtų
Radviiliškio	Lazdijų	Plungės
Sakių	Mažeikių	Rokiškio
Šilalės	Pakruojo	Skuodo
Utenos	Prienų	Salčininkų
Varėnos	Raseinių	Sirvintų
Vikaviškio	Silutės	Svenčionių
	Tauragės	Zarasų
	Telšių	
	Ukmergės	

Vidutinis miesto gyventojų lyginamasis svoris
rajono grupėse (%)

43,3

42,7

35,3

* Be Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Slaulių ir Panevėžio rajonų.

Lietuvos TSR rajonų grupavimas pagal miltinės konditerijos gamybos lygį vidutiniškai vienam gyventojui 1980 m.

Rajonų grupės * pagal gamybos apimtį (kg)		
iki 7,0	7,1–9,0	daugiau kaip 9,0
Biržų	Akmenės	Anykščių
Ignalinos	Alytaus	Joniškio
Jonavos	Mažeikių	Jurbarko
Kaišiadorių	Kupiškio	Kelmės
Kapsuko	Pakruojo	Kretingos
Kėdainių	Prienų	Plungės
Lazdijų	Rokiškio	Radviliškio
Molėtų	Skuodo	Raseinių
Pasvalio	Sakių	Silalės
Salčininkų	Šilutės	Sirvintų
Varėnos	Tauragės	Svenčionių
	Trakų	Telšių
	Ukmergės	Vilkaviškio
	Utenos	
	Zarasų	
Vidutinis miesto gyventojų lyginamasis svoris rajonų grupėse (%)		
38,5	47,4	53,2

* Be Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Stalutų ir Panevėžio rajonų.

skaičiuojant vidutiniškai vienam gyventojui, augimo tempų skirtumus atsižvelgiant į miesto gyventojų lyginamojo svorio bendrą gyventojų skaičiuje kitimą, palyginti piniginių pajamų lygį ir pan. Studentų ekonominių mokslinių tyrimų laboratorijos duomenimis, piniginių pajamų dydis vidutiniškai vienam gyventojui didesnis tuose rajonuose, kur didesnis miesto gyventojų lyginamasis svoris, o juo didesnis piniginių pajamų lygis, tuo daugiau suvartojama miltinės konditerijos ir šiek tiek mažiau duonos ir pyrago gaminių.

Prie objektyvių priežasčių, sąlygojančių duonos ir pyrago bei miltinės konditerijos gamybos išvystymo lygio skirtumus atskiruose rajonuose, reikia priskirti ir transporto tinklo išdėstymą, skirtingus gyvenviečių nuotolius nuo savo centro ir gretimų rajonų aptarnavimo centrų. Daugeliu atvejų gretimą rajoną aptarnavimo centras yra arčiau arba patogiau pasiekiamas nei vietinis rajono centras, todėl čia ir apsirūpinama kasdieninio vartojimo produktais, pavyzdžiui, Ignalinos rajono Linkmenų apylinkės gyventojai paprastai šiuos produktus perka Svenčionių rajone. Dėl to susidaro paklausos svyravimai, kurie skatina arba apriboja gamybos didėjimą.

Kai kuriuose rajonuose (Biržų, Ignalinos, Lazdijų, Jonavos, Kaišiadorių, Pasvalio, Salčininkų) miltinės konditerijos gamyba yra nepakankama to rajono poreikiams tenkinti. Siems rajonams dalį savo produkcijos tiekia Vilniaus, Kauno bei kai kurių kitų miestų įmonės, tačiau jos pristato tik tuos gaminius, kurie paprastai neturi didesnės paklausos mieste (kai kurie keksai, biskvitai, meduoliai) ir gali būti toli gabenami. Todėl ten, kur vietinė gamyba labiau išvystyta, geriau tenkinami ir gyventojų poreikiai. Trūksta gaminių įsigijimas gretimuose rajonuose ir produkcijos pervežimas gana dideliais atstumais šiuo metu ir artimiausioje ateityje yra išimtinai atvejai.

Miltinės konditerijos suvartojimo vienam gyventojui (y) priklausomybės nuo vietinės gamybos išvystymo (x_1), miesto gyventojų lyginamojo

svorio (x_2), piniginių pajamų lygio (x_3) koreliacinė priklausomybė atrodo taip:

$$y = a_0 x_1^{a_1} x_2^{a_2} x_3^{a_3},$$

$$y = 1,072 x_1^{0,65} x_2^{0,3} x_3^{0,03},$$

$$r_{yx} = \sqrt{1 - \frac{\sum_{i=1}^{39} (y_i - \bar{y})^2}{\sum_{i=1}^{39} (y_i - \bar{y})^2}} \approx 0,5,$$

$$a_1 = 0,65,$$

$$a_2 = 0,3,$$

$$a_3 = 0,03,$$

$$A = a_1 + a_2 + a_3;$$

čia:

- a_1 — miltinės konditerijos suvartojimo vienam gyventojui priklausomybės nuo vietinės gamybos išvystymo lygio koreliacijos koeficientas;
- a_2 — miltinės konditerijos suvartojimo vienam gyventojui priklausomybės nuo miesto gyventojų lyginamojo svorio koreliacijos koeficientas;
- a_3 — miltinės konditerijos suvartojimo vienam gyventojui priklausomybės nuo piniginių pajamų lygio koreliacijos koeficientas.

Kaip matome, glaudžiausias ryšys yra tarp suvartojimo lygio ir vietinės gamybos išvystymo (koreliacinės priklausomybės didžiausias koeficientas — 0,65).

Planuojant perspektyvinį kasdieninio vartojimo netransportabilių maisto produktų gamybos išvystymą, būtina įvertinti tris pagrindinius momentus: 1) esamus gamybos išvystymo lygio skirtumus respublikos gyvenvietėse ir rajonuose siekiant likviduoti jos atsilikimą ten, kur šių gaminių trūksta ir neracionaliai eikvojamas gyventojų laikas jiems įsigyti tolimesniuose aptarnavimo centruose, arba sumažinti transporto išlaidas gabenant šiuos produktus iš miestų; 2) gyventojų skaičių ir jų struktūros perspektyvinius poslinkius; 3) perspektyvines suvartojimo normas (remiantis tuo, kad duonos poreikiai mažėja, o miltinės konditerijos didėja).

Atėityje sparčiau plėsis nauji regionų centrai — Alytus, Utena, Kapuskas, Telšiai. Augant gyventojų skaičiui, didės ir duonos, miltinės konditerijos bei kitų maisto produktų poreikiai. Todėl numatoma pastatyti keletą duonos kepyklų besiplečiančiuose miestuose ir tuose rajonų centruose, kur šiuo metu gamyba silpniau išvystyta, veikiančios įmonės yra senos ir techniškai atsilikusios.

1981—1985 m. bus pastatytos duonos kepyklos Alytuje, Utenoje, Kapuske, Tauragėje, stambi duonos gamykla — Sniečkaus gyvenvietėje; rekonstruotos Jonavos, Mažeikių, Kėdainių duonos kepyklos. 1986—1990 m. bus pastatytos naujos stambesnės Telšių ir Rokiškio duonos kepyklos uždarant senas, mažesnio pajėgumo įmones.

LR valstybinis plano komitetas rengia gamybinių-ūkinį kompleksų kūrimo programą, pagal kurią numatoma atskiras smulkias duonos pramonės įmones teritoriniu principu sujungti į susivienijimus.

Iki 1990 m. planuojama pastatyti naują biskvitų fabriką Vilniuje, kuris gamins transportabilesnę produkciją — sausainius, keksus, biskvitus, meduolius ir kai kuriuos kitus gaminius respublikos poreikiams tenkinti. Tai leis vietinėms įmonėms kepti tik tokią produkciją, kuri skirta vietiniam vartojimui, t. y. netransportabilią, trumpos realizavimo trukmės. Taip pat iki 1985 m. pradės veikti naujas cechasis, priklausantis Vilniaus duonos pramonės gamybiniam susivienijimui. Šis cechasis gamins trumpai saugomą netransportabilią konditeriją (tortus, pyragaičius, vyntinčius ir kt.). Tai pagerins Vilniaus miesto gyventojų aprūpinimą. Nauji cechai bus statomi ir kituose respublikos miestuose bei rajonuose.

Tačiau aiškios schemas, atspindinčios realias šios gamybos išdėstymo ir vystymo perspektyvas, pateikti nėra galimybės, nes gamyba išblaškyta daugelyje žinybų ir respublikos mastu kol kas centralizuotai neplanuojama. Siekiant išvengti disproporcijų, gamybos vystymo centralizuoto perspektyvinio planavimo problema turėtų būti neatidėliotinai sprendžiama.

L I T E R A T U R A

1. TSKP XXVI suvažiavimo medžiaga.— V.: Mintis, 1981.— 225 p.
2. Prunskienė K., Cibutavičienė V. Lietuvos TSR mitinės konditerijos gamybos vystymo tendencijos ir organizavimo tobulinimo kryptys.— V.: LIMTI, 1979, 60 p.
3. Lietuvos TSR CSV gyventojų statistikos ir sveikatos apsaugos skyriaus duomenys.
4. Lietuvos TSR maisto pramonės ministerijos, Prekybos ministerijos ir Vartotojų kooperatyvų sąjungos duomenys.
5. Анализ возможностей и разработка предложений по образованию производственно-хозяйственных комплексов в хлебопекарной промышленности Литовской ССР. Научный руководитель Прунскене К. Отчет ВГУ, факультет Экономики промышленности, 1980.
6. Гончаров В. А. Улучшение размещения кондитерской промышленности.— Хлебопекарная и кондитерская промышленность, 1977, № 1, с. 40—42.
7. Гончаров В. А., Семёнова А. Е. Межрайонные поставки кондитерских изделий.— Хлебопекарная и кондитерская промышленность, 1976, № 1, с. 30—32.
8. Лукошевичюте Г. Пропорции производства и потребления мучных кондитерских изделий в территориальных подразделениях Литовской ССР: Дипломная работа.— В., 1980.
9. Размещение промышленности и развитие городов в Литовской ССР: Сборник статей.— В., 1979, с. 214.
10. Социальные аспекты размещения промышленности.— Минск: Наука и техника, 1977, с. 240.
11. Экономика пищевой промышленности.— М., 1979, с. 344—353.

Vilniaus V. Kapsuko universitetas
Pramonės ekonomikos katedra

Redakcinei kolegijai
įteikta 1983 m.
kovo mėn.

ВЗАИМОЗАВИСИМОСТЬ МЕЖДУ РАЗМЕЩЕНИЕМ ПРОИЗВОДСТВА ХЛЕБОБУЛОЧНЫХ И МУЧНЫХ КОНДИТЕРСКИХ ИЗДЕЛИЙ И РАСПОЛОЖЕНИЕМ НАСЕДЕНИЯ В ЛИТОВСКОЙ ССР

В. ЦИБУТАВИЧЕНЕ, Р. ПРУНСКУТЕ

Резюме

Развитие промышленного производства, вопросы его размещения находятся в непосредственной зависимости от численности населения, его структуры и расположения. Производство хлебобулочных и мучных кондитерских изделий — одно из наиболее децентрализованных производств в территориальном и отраслевом разрезе. В основном здесь преобладают мелкие предприятия, расположенные по всей территории республики, которые часто не обеспечивают потребностей местного населения. Привозятся же исключительно изделия, подлежащие более длительному хранению, т. е. вафли, пряники, печенье, которые не компенсируют имеющегося недостатка. Поэтому проблема пропорционального размещения этого производства, учитывающего территориальное расположение населения, его структуру, актуальна и требует решения.

Анализ показателя производства исследуемой продукции на одного жителя свидетельствует о том, что производство мучных кондитерских изделий более развито в районах с высоким удельным весом городских

жителей. Этот показатель в значительной мере отражает влияние факторов, определяющих различный уровень потребления данных изделий, среди которых следует отметить уровень денежных доходов (у городских жителей он более высок), особенности структуры потребления в разных районах. Однако различия в уровне развития производства не всегда соответствуют уровню потребления, так как обеспеченность населения хлебобулочными и мучными кондитерскими изделиями неравномерна. Уровень удовлетворения потребностей в городах и районах в свою очередь зависит от уровня местного производства. Поэтому для улучшения обеспечения населения хлебобулочными и мучными кондитерскими изделиями целесообразно развивать производство в расширяющихся городах (таких, как Алитус, Утена, Капсукас), а также в тех районах, где производство недостаточно развито, т. е. в Биржайском, Лаздийском, Игналинском, Шальчининкском районах.